

ТРИЗЕНЬВИК - REVUE NEUROMAOAIKE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 12 (466). Рік вид. XI. 24 березня 1935 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 24 березня 1935 року.

Найвизначнішою подією останнього часу, безперечно, являється оголошення Німеччиною запровадження обов'язкової військової служби. Подаючи звістку про це, де-які газети зазначають, що, ніби, розірвалася бомба. В дійсності ніякої бомби не було і ніякої несподіванки нема в тому, що Німеччина через 15 год після миру оголосила, всупереч Версальському трактатові, що вона не вважає себе більше зв'язаною тими обмеженнями в сфері воєнній, які він на неї накладав.

Не раз зазначали ми на цих сторінках, що трактати мирові, хоч і які, ніби, далекосяглі, навіть «вічні», мають свій вік, і то вік не довгий. Може не від речі буде тут навести кілька прикладів із недавньої історії. Росія, на яку Паризький мир 1856 року наклав образливу для великої держави заборону тримати флот на Чорному морі, через 15 год скинула її з себе. Берлінським трактатом 1878 року Боснію й Герцоговину віддано було в тимчасову окупацію Австрії, яка через 30 год зламала постанови цього миру, приєднавши ті країни до своєї держави. Та й з останнього Версальського договору вже кілька год тому життя перекреслило одну з сутніх його частин — частину фінансову. Сьогодні Німеччина кладе край своєю волею другій частині — військовій.

Безперечно, рішення Німеччини, до якого вона готувалася давно, вносить певну ясність у становище, роблячи явним те, що попередніми кроками робилося тайно.

І можна вважати, що ясність, хоч і викликала занепокоїння, має й свої позитивні сторони, ставлячи перед європейськими державами гостро й виразно питання про необхідність знайти спільними силами нові норми співжиття.

Великі держави одна по одній подали в Берлін протест. Одбуваються оживлені наради дипломатів, намічається вже й конференція, згадують і про Лігу Націй. Все йде своїм шляхом, і можна надіятися, що в результаті всієї цієї жвавої діяльності знайдено буде, як то звичайно трапляється, приємлему для всіх формулу, що покладе край міжнароднім ускладненням, які викликало рішення Німеччини.

Можна б сьогодні про це більше й не говорити, залишивши докладніший розгляд події нашому *Observer*’ові, коли б не одна річ. Німецький проєкт створення нової армії на загально прийнятих у світі принципах штовхає де-кого шукати безпеки порушеного *status quo*... у Москві. Одна з паризьких газет, подавши замітку про рішення Німеччини, робить висновок: «Шлях до миру іде з Лондону до Москви». Що правда, додає вона — через Рим і Париж. В совітській потужі війсьній охоче хочуть бачити безпеку проти німецької сили і деякі відповідальні політики Франції.

От в цьому нерозважному висновку з останньої події, коли він справді приведе до тіснішого зв’язку якоїсь європейської держави з совітами, — лежить не безпека миру, а навпаки — загроза йому: не можна бо за одну з основ справжнього замирення брати потвору, саме існування якої має одну мету — знищення сучасного ладу й порядку і всесвітню революцію.

Візит.

Був цими днями у нас в Бібліотеці — Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі — рідкий гість з Далекого Сходу. Людина давньої-предавньої і вельми нам далекої культури. Чужеземець той живо цікавиться українською справою, стежить за виявами нашого життя повсюди і не зле з нашим становищем і нашими прямуваннями ознайомлений.

Перебуваючи якийсь час у Парижі, захотів він побачити на власні очі те, що в царині культурній своїми силами і своїми власними коштами може зробити українська еміграція. Тому — візит до Бібліотеки. Одвідини ті зробили, як видно, вражіння на гостя та не менше й на нас, тих, що його приймали. Особливо нас вразили де-які моменти.

* * *

Увійшовши до читальні, гість наш, побачивши просто перед очима на стіні великий портрет С. Петлюри, енергійним кроком підійшов до нього, став на позір і потім на кілька секунд як замер у глибокому поклоні. У цій пошані, одданій в такій своєрідній формі, пам'яті патрона Бібліотеки, нашого національного героя, був такий глибокий внутрішній зміст, який не міг не зворушити і присутніх земляків наших.

З великою уважністю оглянув він кімнату С. Петлюри, простота якої ще більше підкреслює велич духа її незабутнього господаря. Ідемо далі. Особливо зацікавив нашого одвідувача великий, майже на стіну, олійними фарбами образ 359, що його зробив для Бібліотеки М. Битинський. Вислухавши коротке пояснення про трагедію наших героїв, які загинули з словами: «Ще не вмерла Україна», гість наш довго не міг одірватися від трагічної картини. Для нього, який належить до нації, що вміє вмірати за отчизну, що смерть за неї вважає найвищим щастям для кожного, — для нього смерть за отчизну 359-ти була близька й зрозуміла.

Стоїмо мовчки. Одна по одній снуються в голові думки. Так, ці сини нашого народу, що, коли треба, із словами національного гімну на устах ідуть на смерть за рідний край, дають нам певність, що, коли не має Україна незалежності сьогодні, здобуде вона її завтра. Вони своєю смертю дали нам, живим, право стояти на рівній нозі з іншими народами, дивитись на них, не спускаючи очей додолу.

Природне почуття гордоців національних сповняє-серце. Зростаємо на душі.

* * *

Ідемо далі. Уважно оглядав усе наш гість, докладно розпитував про початок, розвиток, життя Бібліотеки, пильно придивлявся до таблиць числових, які те все ілюструють, і особливо цікавився нашими матеріальними засобами, що збирає українська еміграція на підтримку Бібліотеки по різних країнах.

Пан бібліотекарь підводить гостя до стінної таблиці, де рік за роком показано, скільки яка країна, тоб-то наша еміграція в ній, склала пожертв на Бібліотеку. А в останньому стовбичку підбито підсумок.

— А скільки дали ваші земляки з Маньджу-Го? — питає гість.

Ведемо очима по таблиці: в рядку, де зазначено Маньджу-Го, проти цієї назви... порожнє місце.

Я почуваю, що червонію. Дивлюся на своїх товаришів — зніяковіли й вони. Національна гордість, яка допіру так високо підняла нас, поступається місцем почуттю сорому, що з середини заливає всю істоту.

Говоримо: і віддаль велика, і потреб у них там пильних і своїх багато...

* * *

Звичайно, Далекий Схід — не близький світ. Наші земляки там перебули так само багато тяжкого, живуть у несприятливих умовах, мають свої невідкличні місцеві потреби, оддають їм багато уваги й сили. І безперечно, національна свідомість серед наших земляків у Маньджу-Го зростає. Наше життя, відколи нова держава забезпечила сприятливіші умови, розвивається: існує українська церква, преса, різні українські організації, є своє майно й природній осередок — Український Дім. Закинуті на далеку чужину, земляки наші з особливою силою відчують зв'язок з далекою батьківщиною, підкреслюють свою участь у загально-національному русі.

Розуміють вони вагу і для нашого сучасного, і для майбутнього величньої постати С. Петлюри. Належним способом шанують його пам'ять. Доволі пригадати тут, як гідно відсвяткували вони роковини національного героя хоч би минулого року. Але як сталося, що звідти шеляга ломаного не прийшло на Бібліотеку, що правда, дуже й дуже далеко, бо аж у Парижі, але разом з тим і таку близьку кожному українцеві?

Над тим слід задуматися. Коли ці рядки дійдуть туди, то чи не відчують вони того сорому, який ми тут одчули за них, червоніючи перед чужинцем, що цікавиться українським питанням і особливо його виглядами на Далекому Сході?

Адже-ж Українська Бібліотека ім. С. Петлюри — пам'ятник йому нерукотворний, існування й розвиток її — справа всіх українців. Вона загально-національне вогнище наше в чужій великій столиці. Вона — наша національно-культурна репрезентація перед широким світом.

І в будові цього пам'ятника духовного не повинно бракувати цеглинки ні з якого куточку світу, де б'ється живе серце українське.

В. П.

Sine ira.

(Лист із Праги).

Нажують часто, що Прага — це своєрідний уламок українського світу, якийсь «острів», що в своїм громадсько-політичній житті не раз виявляє своє особливе, специфічне наставлення, відмінне від решти українського світу — чи то на рідних землях, чи на еміграції. От як у тих маленьких містечках, де живе «цадик». На всьому жидівському житті такого містечка якимось відчувається присутність того цадика. Він непомітно накладає на це життя свій специфічний відтінок і творить з свого містечка своєрідний «острів», навколо якого даремне шумить, міниться, грає хвилями широке світове море. Отак і Прага нагадає часом таке «цадинове містечко».

От хоч би й свято 22 січня. Ввесь світ український святкує в цей день свято проголошення самостійності й соборності України. Так і тут було від року 1927, коли зачав що-року улаштовувати це свято Республікансько-Демократичний Клуб. Та цього року вийшло інакше. По-при традиційне свято, влаштоване Республікансько-Демократичним Клубом разом з Українським Об'єднанням в ЧСР та Союзом б. Старшин Армії УНР, улаштував «свято 22 січня» й тутешній Український Комітет (нащадок колишнього Українського Громадського Комітету). Та святкував він тільки проголошення соборності України, про що й оголосив у своїх широко розісланих запрошеннях на це свято.

Чим пояснити таке сумне явище, що українська організація, та ще з такими широкими загально-українськими завданнями, як Український Комітет, демонстративно ігнорує найдорожче для кожного, здавалось би, українця свято проголошення самостійності (власно поновлення самостійності) України IV-м Універсалом? Думаємо, що пояснити це можна хіба спантеличенням наших остров'ян, тим походом проти IV-го Універсалу та зв'язаного з ним ніби-то «УНР-івського» свята, походом, початок якого бачимо в пресі на сторінках одного місячника в Галичині, а відгомін і в гетьманському «Хліборобському Шляху», де автор одного фельєтону дуже просто, мимохідь, розправляється з IV-м Універсалом, як актом непотрібним і неправним (!).

Не будемо тут полемізувати, чи треба було б датувати IV Універсал 22-м, чи 24-м січня: справа проголошення Центральною Радою самостійності України обговорювалася три дні — 22-24 січня, отже принципово справа була вирішена 22, а текст Універсалу (Винниченків з деякими поправками, а не який інший) прийнято 24 січня. Котра дата важніша, не будемо тут сперечатися. Важно те, що датовано його 9 (22) січня*). Не будемо тут метикувати й на тему, яка була ціль проголошення IV-го Універсалу, важно те, що цей акт Центральної Ради офіційно, виразно й недвозначно проголосив державну незалежність Української Народньої Республіки. І цей акт запалив новим огнем серця наші, і всі ми відчули, що Рубікон перейдено, що починається нова сторінка нашої історії. Український народ цим актом виявив своє тверде рішення поновити свою державну самостійність, яка-ж фактично з моментом зречення Миколи II й його брата не прийшла (як де-хто думає) і могла б ніколи не прийти, коли б український народ не виявив бажання, або не мав сили своє право здійснити. До того-ж IV-й Універсал мав покрити попередні Універсали, в яких, відповідно до тодішніх обставин, було вже проголошено спершу автономію України, а потім (III Унів.) Українську Республіку, як федеративну частину Росії. Отже не будемо ганьбити цього великого історичного акту Центральної Ради та нерозсудливо власними руками рубати гілля під собою, незалежно навіть від того, оскільки воно вдале.

Але в цьому випадку справа йде навіть не про самий IV Універсал, а про свято проголошення самостійності України IV-м Універсалом. А це свято урядово й офіційно устанавлено на день 22 січня, а не на який інший. І установа це власне Українська Директорія, один з бувших членів якої — п. А. Макаренко — саме й є тепер головою Українського Комітету!

А може Український Комітет святкує свято незалежності України в якійсь інший термін? Ні, не святкує в інший. Отак найбільше, найдорожче наше свято, свято здійснення ідеї, за яку найкращі сини нашого народу клали, кладуть і кластимуть ще без краю й ліку свої голови, загирається, замовчується, зневажається.

Хочеться вірити, що далі так не буде, що розміркують люде свою помилку, зрозуміють, на чий млин ллється вода, хто зацікавлений в цьому, чия таємна рука використовує малосвідомість або засліпленість

*) П. Христюк, т. II. ст. 106.

пристрастями наших-же людей, щоб сіяти між ними розбрат, недовір'я, незгоду, присигляти нас, вигиваючи ті провідні віхи, ті закладені вже з тяжким трудом бази, на яких мали б ми спиратися на нашій невимовно тяжкій хрестній путі до спільної-ж, однаково дорогої нам усім мети — вільної незалежної батьківщини. І тоді не буде вже приходити до нас з доголом необізнана мсль, не буде питатися з тугою й злобою в очах — чому не святкуєте навіть «такого свята» усі вкупі, гуртом. Так, «свято 22 січня» можемо й мусимо святкувати разом і на нашому «острові», але-ж — як свято проголошення самостійности й соборности У к р а ї н и, як то робиться і на рідних землях, і в усім українськiм емігрантськiм світі.

Пражаннн.

«Крок вперед»....

(Лист із Берліна).

Загальні збори Української Громади в Німеччині 27 лютого — були для берлінської колонії українців справжньою «великою подією». З 52 присутніх аж 38 голосувало на голову Громади за самого видатного пропагатора «династії Скоропадських» — Олександра Скорописа-Йолтуховського.

Як і треба було сподіватися, після такої «блискучої перемоги» на сторінках «Хліборобського Шляху» (ч. 6, 10. III. 35) з'явилася радісна стаття під наголовком «Крок вперед». Невідомий автор, що справжнє своє прізвище сховав під «Громадянином», змальовує день 27 лютого, яко двобій між «світлими» й «темними духами», що «покінчився перемогою над руїнниками»... Щоб цьому твердженню читачі «Х. Ш.» більше повірили, поставив собі автор невдячне завдання довести, що «заслуги» колишнього російського соціал-демократа (Ол. Скорописа) є кращими, ніж «заслуги» колишнього українського соціал-демократа (Мик. Порша). Майже ціла стаття пішла на це зведення о с о б и ст и х поражунків і автор «не мав місця» познайомити український загал з правдивим станом річей та з тими засобами, якими прихильники Скоропадського послуговувалися, аби «перемогти руїнників»...

Аж до націонал-соціалістичної революції в Німеччині панувала в українській колонії в Берліні «коаліція» прихильників Скоропадського і прихильників Коновальця. Були певні практичні мотиви, що змушували одних і других «приятелювати». Ще в березні 1933 р. згадана «коаліція» створила по-над головами незалежних самостійників Управу о. др. Вергуна. Одначе протягом 1933-34 рр. довголітні «союзники», — напередки запобігаючи ласки у «нового режиму», — пересважилися. Ще трохи раніше, закидаючи Управі о. др. Вергуна «аморальність», група прихильників Коновальця виступила з Громади.

Після такої «сецесії» залишилися тільки дві сторони: прихильники Скоропадського і незалежні самостійники. Лише більшістю одного голоса (24 з 46) кандидат, що його був виставив сам Ол. Скоропис, «переміг» на зборах 26 березня м. р. Таким побитом, на місце Управи о. др. Вергуна прийшла Управа проф. Мірчука. Меншість з кожним днем усе зміцнювалася і зажадала минулого літа скликати, на підставі статуту, надзвичайні збори. Це домагання виглядало серед прихильників Скоропадського занепокоїння. Більше пів-року не знали вони, що робити, щоб «рятувати престиж династії»...

Всупереч усім приписам законів, статуту й засадам громадськості та національної солідарности, 6 лютого Управа проф. Мірчука — без слідства й суду — позбавила членських прав одного члена Управи та 8 дійсних членів Громади. «Випадково» всі позбавлені членства були не-

залежними від групи Скоропадського! Слідом за цим «лицьорським чином» прийнято до Громади аж 15 нових членів. Серед них чимало неукраїнського походження та неукраїнського переконання. Отже так створено «передумови» потімній прихильникам Скоропадського «блискучої перемоги».

Вістка про те, що незалежні самостійники і собі запросили вступити до Громади щось коло 20 українців, настільки занепокоїла прихильників Скоропадського, що вони не дозволили проф. Мірчукові скликати ще одне засідання Управи і зажадали від нього гоzisлати повідомлення про збори на власну руку. «Для певности» не повідомлено про збори тих, кого безпідставно позбавлено членських прав, хоч їм статутом і передбачається право апеляції. А вінцем заходів була варт, виставлена коло дверей салі, щоб силоміць не впускати «непевних»...

Отже так готувався «Крок вперед!» Кількісно «руїніки» — руїніки єдиної неділимої Росії! — програли, але справжню моральну й національно-громадську поразку понесли власне «переможці».

«Громадянин» не згадує, що кожен третій на зборах не міг навіть знати, за що голосує, бо... не володіє українською мовою!...

Оскільки прихильники Скоропадського вважають «перемогу» на зборах Української Громади в Німеччині 27 лютого 1935 р. за «Крок вперед», то не доводиться їм заздрити. Можна навіть побажати їм найбільше подібних «успіхів», бо це спричиниться до протверезіння тих українців, які дали себе запаморочити пропагаторами династії Скоропадського».

Незалежний.

З життя й політики

-- Підсумки минулого господарського року. — Задоволення потреб населення і потреб держави. — Механічний характер совітського планування. — Симптоми нової зміни політики.

Початок кожного року в совітській державі це час, коли підводяться підсумки попереднього господарського року і намічаються плани нового року. Саме тепер в совітській пресі та виступах совітських достойників ми знаходимо багатий фактичний матеріал, який характеризує сучасне господарське становище совітської держави.

Не маємо на увазі зложивати терпінням читачів і присвячувати огляд ознайомленню з фактичними даними про стан совітського господарства. Розуміємо, що такий матеріал може бути цікавим лише для вузького кола тих людей, які мають спеціальний інтерес до господарських проблем. Думаємо проте, що висновки, які дає можливість зробити цей фактичний матеріал, мають право на те, щоб ними заінтересувалися також і ширші кола нашого громадянства. Значіння цих висновків поширюється не лише на сферу економіки. Вони, особливо при тому центральному місці, яке займають господарські проблеми в ССР, мають свою вагу для політичного життя совітського союзу; вони дають матеріал для вияснення шляхів і напрямків його еволюції.

* * *

Минулий господарський рік для совітських держав, хоч на сторінках преси совітської і не зазнав він таких компліментів, як де-які з попередніх, мусить бути віднесений до років винятково вдалих і сприятливих. Справді, планові завдання, постановлені на минулий рік проми-

словості, були виконані в своїй переважачій частині. Плани по важкій промисловості навіть перевиконано. Що особливо важно відмітити, совітській господарці вдалося добитися цілком поважних успіхів в обсязі металургії, яка на протязі довгих років була найслабшим місцем совітської індустрії. Ряд даних свідчить, що, наче, в минулому році наступив певний зворот в якості совітських промислових виробів і що тут зазначаються певні подіпшення. Не зважаючи на неврожай, який мав місце в цілому ряді збіжжєвих районів союзу, намічений план хлібозаготівель таки виконано. Все це для совітської господарски в минулому році остільки важні плюси, значіння яких легковажити не доводиться.

Проте на тлі, на загал кажучи, сприятливих для совітської влади результатів минулого господарського року, особливо рельєфно виділяються специфічні властивості совітської господарської системи. Бо ті факти, які виявилися минулого року при загальній позитивності для совітської влади його результатів, не можна відносити на рахунок випадкових невдач і прогивів, а лише на рахунок самої системи, самих основних принципів совітської господарки.

При загальній позитивності результатів минулого господарського року для совітської влади, можна разом з тим констатувати, що народне господарство там, де його поширення й розвиток є ідентичним з задоволенням потреб широких мас, виявляє дуже значні недотягнення й недовиконання. На загал, в промисловості план було виконано, але це виконання відбулося шляхом досягнення намічених розмірів виробництва; часткове їх перебільшення — у важкій індустрії. Натомість, легка індустрія, передовсім текстильна промисловість, які задовольняють потреби широких мас, виявляє значне недовиконання. Розміри текстильного виробництва в 1934 році, другому році другої п'ятилітки, дуже незначно перевищують розміри виробництва б. Росії в межах ССРСР в 1913 році; але в довшні часи текстильні вироби для імперії, oprіч теперішних текстильних підприємств в межах ССРСР, постачали тако-ж Лодзь, Білосток, не рахуючи закордонного привозу: тепер населення, яке проти 1913 року значно збільшилося, примушене задовольняти свої потреби лише місцевим виробництвом. Коли складелося проєкти другої п'ятилітки, совітські керовники обіцяли, що на розвиток легкої індустрії буде звернено особливу увагу. Другий рік другої п'ятилітки вказує, що ці обіцянки не виконано. І не виконано не через те, що для цього не було можливостей. Ці можливості знову, як і раніше, використовуються в інтересах форсування важкої промисловости. Характеристичною рисою минулого року є вдачне переведення хлібозаготівель при констатованому совітською владою неврожаю і харчових утрудненнях в ряді районів; в теперешній неурожайний рік совітська влада одібрала од населення більше хліба, ніж в 1933 урожайному році.

Значні недотягнення констатують совітські дані в минулому році в області скотарства, в області, знову, тої галузі народного господарства, яка постачає продукти споживання широких мас.

Ці три галузі народного господарства, розвиток і стан яких тісно зв'язаний з інтересами широких мас, виразно показують, що успішність совітської господарки не має нічого спільного з поліпшенням стану і задоволенням потреб широких мас. Світська влада звертає увагу й постачає сили й засоби на ті галузі народного господарства, які потрібні для належного функціонування державного апарату; не є адже-ж секретом, що спеціальна увага до важкої промисловости одною з своїх основних причин має необхідність задовольнити потреби армії, флоти й авіації. Інтереси й потреби народніх мас увесь час лишаються незадоволеними й необслуженими.

* * *

Характеристично виділяються на тлі успішності результатів соціальної господарки на основних ділянках господарського фронту своєрідні риси соціальної плановості.

Конструкція планової господарки має на увазі керування народнім господарством, як органічним цілим, всі частини якого перебувають у зв'язку і взаємочинності. Через те не плановістю, а відсутністю плановості треба назвати той спосіб провадження народнього господарства, коли одна частина його виявляє значний розвиток, друга перебуває в стаціонарному стані, а третя занепадає. Цим може лише бути зруйнована органічна структура господарства в його цілому. Між тим розвиток господарства в СРСР в минулому році виявляє такі суперечні риси. Перевиконання планів у важкій промисловості при значних недоотриманнях в легкій індустрії. Поступ промислового будівництва при цілком незадовольняючому стані транспорту, стаціонарному стані, по найбільш оптимістичній характеристиці, хліборобства і дуже важкому становищі скотарства. Успішне виконання хлібозаготівель при неврожаю в багатьох збіжжєвих районах. Констатовання соціально-економічними чинниками господарського поступу при такому стані грошової справи в країні, що про неї керуючі кола не волять подавати жадних даних.

Всі ці взаємно суперечні і взаємно себе виключаючі явища, які не можна поєднати з органічним розвитком народнього господарства, вказують, що соціально-економічне планування носить виключно механічний характер. Воно є тою механічною силою, яка дезорганізовує, а не організовує народнє господарство. Воно лишається лише експериментуванням, що руйнує народнє-господарський організм. Воно може бути тільки певним перехідним етапом, а не певною стабільною стадією.

* * *

Минулий господарський рік і намічені плани майбутнього року виявляють існування певних симптомів того, що соціально-економічна господарка силою річей мусить перейти на нові шляхи, що вона є на передодні реорганізації й змін. Патос п'ятилітки і віра в її необмежені можливості починає минати. Хоч на цю тему соціалістичні публіцисти продовжують писати гучні статті, факти говорять проти них. Намічувані темпи промислового розвитку в порівнянні з першими роками першої п'ятилітки зазнають все більших зменшень. Про заснування промислових підприємств-гігантів, які повинні перегнати Європу і догнати Америку, що-далі говорять все менше. Держава відмовляється від виконання завдань, які хоч і мали б ніби вести до соціалізму, але з господарського погляду були б явно абсурдними: — маємо на увазі ліквідацію карткової системи, яка мала забезпечити постачання певним групам населення по змішаним цінам при існуючому обезціненні соціальної валюти. Очевидно, вичерпання продукційних сил і можливостей, не зважаючи на сприятливі результати для соціальної влади минулого року, дає себе в знаки. Складається вражіння, що соціально-економічний корабель опинився на розпутьті. Події покажуть, який курс оберуть собі керівники його і чи не рішать вони, що найнебезпечніше для них, при пошкодженості машинерії корабля і непевності його експансу, шукати порятунку в одному з портів на суходолі прогнилого капіталізму.

* * *

«Буття визначає свідомість» говорить одно з положень того катехизису, який ухвалено й допущено до вжитку соціально-економічних громадян. Не можна не допустити, щоб населення соціальної держави, включене

в механізм совітської господарської машини, не відчувало й не усвідомлювало собі тих її хиб і суперечностей, що з них де-які ми зазначили в своєму огляді. Коли раніше боротьба й опозиція проти совітської системи знаходила своє джерело в тих групах населення, які стояли поза нею і боролися проти свого до неї включення, тепер вони перенесені в лоно так званої совітської суспільности — в совітську школу, совітську фабрику, в колхоз і совхоз. Твориться в совітській державі нова конфігурація сил і нові можливості для визвольного руху.

В. С.

3 міжнароднього життя.

— Франко-англійська праця над замиренням Європи. — Грецька революція.

Тому що європейська дипломатія наявно привернулася до до-воєнних методів, коли головна її праця переводилася в таємних надрах канцелярій, а назовень оголошувалися лише загальники чи готові факти, доводиться тому людям, од тих канцелярій далеким, розважати міжнародні події, головним чином, — ретроспективно, то-то трохи згодом після того, як вони вже відбулися та дали ті чи інші наслідки. Так стоїть зараз і справа з недавніми лондонськими нарадами, що, як відомо, відбулися з таким розголосом на початках минулого місяця лютого між англійськими та французькими міністрами. Що правда, ще й на сьогодні не виявилися в наслідках своїх усі міжнародні тези тих нарад, невідомі до кінця ще й рішення, до яких прийшли їх учасники, але де-що з того все-ж уже й тепер можна зареєструвати.

Насамперед, — у світлі дальших — після нарад — певних фактів, — випадає так, що французька ініціатива що-до організації європейського замирення та утримання на цілому континенті того status quo, що склався внаслідок мирових договорів, перейшла до англійських рук. Бо-ж коли раніше з проєктами того замирення до європейських столиць їздили Барту та його заступник Ляваль, то тепер, — що правда, з часті до інших центрів, — їдуть Саймон та його товариш Іден. Більше за те, їдуть вони з тим самим французьким планом, що визнаний зараз англійцями, як база загальноєвропейських пересправ.

Саймон мав одвідати Берлін десь 24-25 поточного безезня, потім Москву, після того, як скінчатся берлінські наради, а за Москвою поїде до Варшави, куди має прибути десь на початок квітня. Відомо в загальних рисах і те, про що вони говоритимуть із заінтересованими сторонами. Це — такі тези: 1) повітряна згода на Заході Європи, що, як про то викладалося на цьому місці, доповнює Локарнський пакт, 2) обмеження чи стабілізація на певному рівні озброєння, 3) Дунайський пакт недоторкальности кордонів і 4) Східний пакт, так само про недоторкальні кордони.

Ініціатори змінилися, але план залишився той самий, ті самі неначеб-то й цілі. Чи справді вони ті самі? Чи немає за тим усім якоїсь зміни, що її виявити було ще не на часі та яка може виявитися пізніше? Зміна ота мабуть таки єсть, не зважаючи на весь дипломатичний зовнішній декорум.

По-перше, змінилися, так мовити, носії цілої акції, а зміна носіїв не може не відбитися на іншому ставленні до тих чи інших тез, що складають з себе вказаний вище комплекс. Для французької дипломатії то був комплекс, в якому кожна точка була рівна другій, бо всі вони однаково діяли неї важливі. Для англійської — повітряна згода на Заході

річ дуже поважна, до озброєння на сьогодні англійці ставляться скептично, до Дунайського пакту — з застереженням, до Східного — байдуже, коли не гірше якое. Таке англійське ставлення відомо всім, і явна річ, тому, що в Берліні, у Москві й у Варшаві про кожну з тез з ними говориться по ріжному і вже напевно не так, як говорили б з французькими носіями.

По-друге, крім різниці ставлення, продиктованого ріжними інтересами, між французами й англійцями є ще глибока різниця, обумовлена методом думання. Француз — по істоті — легіст, формальна логіка й писаний договір для нього — свята річ, і не припускає він думки, що хтось може інакше дивитися на це. Англієць — навпаки — чистий емпірик, Вірить він не в логіку слова, а в логіку фактів. Сам він точно виконує підписані ним договори, але припускає, що хтось може того самого договору і не виконувати. Коли того когось можна примусити виконувати, гаразд, а коли ні, треба визнати той факт і рахуватися з ним, пересправляти; може той хтось хоч не все, але де-що всетаки виконає.

Ця зміна носіїв, а з ними й зміна ставлення й думання не лише дає але вже й дає свої наслідки в середовищах заінтересованих сторін. Так, Германія зробила вже була спробу розбити отой формально неподільний зв'язок тез, що його в Лондоні визнали базою дальших пересправ, виділивши з нього для ближчого обговорення з Лондоном повітряну згоду, а решту одклавши *ad calendas graecas*, тоб-то назавжди. Як здається, спробу ту буде повторено й на нарадах у Берліні. З свого боку, й совіти так само спробували вже були змагатися, щоб з того комплексу виділено було Східний пакт, про який вони хотіли б говорити з самою Францією, без англійців, а решта — так само *ad calendas graecas*.

До тих самих календ готові неначе-то всі заінтересовані сторони одкласти й питання про озброєння. Офіційно про те, що правда, мовчать, але фактично всі наново й наскоро озброюються, а Германія, мабуть таки маючи на увазі вказану вище систему думання, заготовила й великий сюрприз у цій площині. Бо-ж не встигли ще англійські міністри вирушити з Лондону, як перед ними став доконаний факт відновлення німецької військової повітряної флоти, рішуче заборонених їм Версальським договором. Хочете, мовляв, говорити з нами про повітряну згоду, ми й поставили повітряну флоту, щоб було про що реально говорити. Коли б такий доконаний факт стався з французькими міністрами, вони б мабуть таки з Парижу не виїхали, що-до англійських, то на час, коли писано ці рядки, не видно, щоб вони од призначеної подорожі бажали ухилитися.

При таких психологічних і інших умовах зачинається англійська праця над французьким планом всеєвропейського сталого замирення.

* * *

Трагічним епізодом до європейських справ вклинилася грецька революція. Як виявилось, революцій мало бути дві: одна — генерала Пластіраса, друга — колишнього міністра Венізелоса. Венізелос впередив генерала й розпочав повстання проти сучасної влади Тсалларіса. Повстанці захопили були острови і частину Македонії та Тракії; флота була з ними, але більшість армії залишалася за урядом. Революція тривала кілька день і скінчилася повною перемогою уряду. Що було причиною, тяжко на сьогодні точно вказати. Неначе-то Венізелос бачив, що сучасна влада змагається до реставрації в Греції монархії і хотів тому перешкодити. Дзерно правди в тому, як здається, є, бо останні відомості говорять про велике оживлення й якісь великі надії грецьких монархістів. Англійська преса, говорила ще про зовнішні, а саме про італійські впливи. Італія ніби то через Венізелоса хотіла розірвати Балканську Антанту і тим відтворити свої впливи на Балканах. Але все це — здогади, бо реальних якихось фактів що-до цього

не подано. Балканська Антанта, однак, хоч на зовень зосталася, як і була, підірвана в своїх впливах уже одним отим фактом революції, бо в пресі вже ставлять запитання, а чи не станеться ще революція отого Пластіраса, що був запізнівся? А в тому на європейських відносинах грецька революція не відбилася ніяк, а на Балканах вибликала була скупчення болгарських та турецьких військ на грецьких кордонах, але все минуло по доброму, бо Болгарія й Туреччина завірили одна одну в найкращих своїх намірах, а війська свої відвели од кордонів. Нещасна країна тепер зализує свої революційні рани, а Венізелос сидить інтернований на одному з Егейських островів, що належать до Італії, а Пластірас повернувся до свого емігрантського осідку в Канах.

* * *

Після того, як огляд було написано, телеграф сповістив світ про новий доконаний факт, що його поставила Германія ще перед тим, як англійські міністри й з Лондону не вирушили. Адольф Гітлер оголосив закон, згідно з яким на майбутній час германська армія має бути поставлена на принципах не найманого, — як то наказано Версальським договором, — а наборного, — як скрізь на континенті, — війська. Сила його за мирних часів має бути 36 дивізій чи 12 армій, тоб-то по-за 400 тисяч замість 100 тисяч, дозволених Версальським договором. Мотивовано закон тим що СССР збільшив свою армію з 600 на 900 тисяч, що Франція й Чехословачина завели 2-літню військову службу й т. д. Цим актом Германія анулювала 5 розділ Версальського договору. Міжнародне становище стало зразу ще складнішим, ніж було, і дуже небезпечним.

Observator.

Пам'яті В. Леонтовича

влаштовує Рада Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі прилюдне зібрання в суботу 30 березня с. р. о год. 8 увечері.

Вступне слово має сказати В. Прокопович. Доклад, присвячений покійному письменникові, зробити має проф. О. Шульгин. Зібрання має відбутися в помешканні Бібліотеки (41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9).
Вступ вільний.

До Управ усіх Українських Громад.

Чим прикрашено домівку вашої Громади?

Чи є в ній малюнки: «Рідне військо — українським дітям»? Коли нема, то замовте аркуш брестольського картону з посталями козаків усіх родів військ Армії УНР з 1920 року до витинання.

Ціна картону 2 фр. без пересилки.

Нехай ці малюнки завжди нагадують старшим про минулу боротьбу, а дітей виховують до будучої боротьби. До набуття в Укр. Бібл. ім. С. Петлюри в Парижі.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)

відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри.

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому: За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

З життя Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі.

— З а с і д а н н я Р а д и . В п'ятницю 8-го і в п'ятицю 15-го березня с. р. відбулися засідання Ради Бібліотеки, на яких заслухано було й прийнято звіт загальний і справоздання грошеве за минулий 1934 рік. Далі ухвалено було бюджет на рік 1935 в мінімальних розмірах — 13.500 фр. Особливо довго спинилася Рада на справі збільшення українського книжкового фонду Бібліотеки, поклавши на майбутнє в основу праці в цьому напрямку докладну доповідь про засоби, яких треба вжити, що її виробила окрема комісія. Усталено було порядок вшанування пам'яті С. Петлюри в день його смерті. Так само прийнято до виконання доклад комісії, що розробив у подробицях план організації дня Бібліотеки — збірок на Бібліотеку 25-го травня. Постановлено питання про підготовання до відзначення десятиліття смерті С. Петлюри в майбутньому році: обміркування доповіді в цій справі призначено на наступне засідання. Полагоджено низку чергових справ, зв'язаних з життям Бібліотеки і її розвитком.

— Ц і к а в і п р и д б а н н я . Бібліотеці подаровано «Дяріушь или журналъ, то есть повседневная записка случающихся при дворѣ Ясневельможнаго Его Милости Пана Іоанна Скоропадскаго, Войскъ Всепресвѣтлѣйшаго Его Імператорскаго Величества, Запорозькихъ обоихъ сторонъ Днѣпра Гетмана, оказій и церемоній, тако жъ и въ канцелярії

войсковоу отправуемыхъ дѣлъ, наченшійся 1722 году, и оконченый въ томъ же году, по представлений и погребеніи помянутого жъ Гетмана Ясневельможнаго Іоанна Скоропадскаго въ мѣсяцѣ іюль въ войсковоу канцелярії старшимъ канцеляристомъ Николаемъ Ханенкомъ». Москва 1858. Дар «невідомого».

— Д о б р и й п о ч и н . Для Бібліотеки куплено книжку Чинського «Le Cosaque». Роман французькою мовою, виданий в Парижі в 1836 р. Книжку придбано у антикара складкою, в якій прийняли участь такі особи: п.-о. І. Бриндзан, М. Ковальський, І. Косенко, С. Нечай, Л. Перфецький, Є. Прокоповичева, В. Прокопович, І. Рудичів, ген. О. Удовиченко, проф. О. Шульгин. Вітаючи добру ініціативу, яка, коли розвіється, то може прислужитися збагаченню Бібліотеки цікавими книжками, зазначасмо, що Рада Бібліотеки ухвалила — суми, що складатимуться з пожертв, складених присутніми на зібраннях Бібліотеки, повертати на купівлю українських книжних новин.

Всім жертводавцям Бібліотека складає щирю подяку.

— Т о в а р и с ь к а Б е с і д а в «Тризубі». В неділю 17 березня с. р. в помешканні редакції «Тризуба» відбулася товариська бесіда. Це є перше сімейне зібрання, влаштоване з ініціативи п. Є. Прокоповичевої, при ласкавій співпраці паній С. Косенкової, А. Ковальської та інших паній, що допомогли в організації дешевого буфету. В програмі були і товариські забави, танці, бридж. Перша «Бесіда» пройшла з добрим успіхом. Атмосфера проста й приємна. Чис-

того прибутку дала бесіда 190 фр. 70 с. Гроші ці призначено на користь безробітніх, хворих та немаєтніх.

Подяка щира належить п.-о. І. Бриндзанові, який подарував посуд, необхідний для бесід, і всім жертводавцям: паніям кн. О. Токаржевській-Карашевичей, С. Косенковій, А. Ковальській, Ж. Майбороді, пані Ру, п. ген. О. Удовиченкові та Т-ву б. Вояків Армії УНР у Франції, що склалися продуктами на буфет, до якого не довелося майже нічого купувати.

Такі бесіди мають влаштовуватися і на далі що-неділі від 16 до 21 год. Можна побажати їм такого-ж успіху, як і минулого разу.

— Концерт з творів п. Пономаренка в Парижі. 17 березня с. р. в салі «Андре» відбувся концерт музики п. Пономаренка з участю співачок п. п. Н. Герман, М. Чокаєвої, співака п. О. Чехівського, вокального секстету під орудою п. А. Чехівського і з акомпаніментом самого композитора. Не маючи місяця докладно спинатися на цьому концерті, скажемо лише, що він цілковито вдався. Прекрасно й уміло співали обидві співачки, приємно згунав сильний голос п. О. Чехівського, не эле було й виконання секстету, хоч цей останній з тим голосовим матеріалом, яким він розпоряджав, міг би дати більше зіспіваности й нюансування. Цілков на висоті був акомпанімент автора. Відмітимо, що на цей раз (на українських концертах це буває досить рідко) акустика й роаяль були прекрасні.

Що-до виконаних творів автора, то треба сказати, що вони являються спробою пристосування українських етнографічних застиглих мотивів до нюансованих справжніх європейських концепцій концертних. Де-що авторів добре вдалося, де-що менше. У всякому разі його спроба європейзації, так мовити, наших мотивів є цікавою й без сумніву збогачує нашу легко-концертну музику, яка по суті є бідною.

На цьому шляху треба побажати п. Пономаренкові всякого успіху.

І. Заташанський.

Пані О. О. Петлюрова почесним членом Союзу Українок у Рівному.

Центрاليا Волинського Союзу Українок у Рівному прийняла таку постанову 22 січня с. р.:
«Високоповажана Ольга Опанасівна!

Головна Управа «Союзу Українок» у Рівному має за честь повідомити Вас, що «Союз Українок» в річницю дня 22-го січня 1918 року ухвалив таку постанову 22 січня 1935 року:

Зупиняючись на великих заслугах для Українського Народу, що їх поклав Світлої Пам'яті Покійний Голова Директорії Української Народної Республіки Головний Отаман Симон Петлюра і згадуючи ту велику і офірну підтримку, яку Він в праці своїй завжди мав від Вас, «Союз Українок» у Рівному постановив:

Надіслати привітання родині Покійного і вибрати почесним членом «Союзу Українок» у Рівному вдову по Світлої Пам'яті Симона Петлюри Ольгу Опанасівну Петлюрову.

З почуттям глибокого зворушення і сердечної приязни надсилаємо Вам, Високоповажана і Дорога Ольга Опанасівна, цю постанову і просимо Вас, а тако-ж дорогу Лесю Симонівну прийняти від нас найсердечніші поздоровлення і найкращі побажання.

П. Багриновська (—),
голова «Союзу Українок»;
О. Байдакова (—),
заступниця голови;
Г. Кузьміна (—),
за секретаря.

Смерть М. Грушевського в німецькій пресі.

У Voelkischer Beobachter ч. 69-70 з 10 березня с. р. з'явилася редакційна стаття, присвячена оцінці діяльності М. Грушевського. Поява статті в органі А.

Гітлера викликала сильне вра-
жіння в наукових і політичних
колах Німеччини.

Листи до Редакції

I.

Вельмиповажаний Пане Редакторе!

Ласкаво прошу вмістити на сто-
рінках вашого поважного тижне-
вика наступну мою заяву.

З огляду на полемику, яка
точиться в справі трагічної смер-
ти с. п. полковника Ю. Отмар-
штейна і в якій називається і моє
назвисько, яко начальника шта-
бу групи інтернованих у таборі
Щипорно, — в інтересах правди
стверджую наступне.

Я, нижчепідписаний, знаходив-
ся з частиною відділів 6-ої диві-
зії з кінця 1921 року до літа 1922
року в таборі Стрільків. Лише з
переїздом доручених мені відді-
лів в червні 1922 року до таб.
Щипорно обняв я штаб групи
інтернованих в тому таборі.

Отже, не був я присутнім при
знайденні тіла с. п. Ю. Отмар-
штейна (3-го травня 1922 року),
ніхто мені нічого не міг доповідати
в цій справі, як не робив я
жадних розпоряджень і взагалі
ні з якого боку не мав стичности з
цією сумною справою.

Прошу прийняти вислови вдяч-
ности за вміщення цього листа.

Залишаюсь з глибокою до вас
пошаною

В. З м і є н к о ,

ген. шт. ген.-хорунжий

9. III. 1935 року.

II.

Високоповажаний Пане Редакторе!

Прошу не відмовити вмістити
у вашому цінному журналі слі-
дуюче спростовання, яке, на мою
думку, може, бодай частинно,
зпричинитися до в'яснення од-
ної дуже болючої справи, що має
загально-громадське значіння.

В ч. 7-8 чернівецького місяч-
ника «Самостійна Думка» за
липень-серпень 1934 р., яке ме-
ні лише тепер попало до рук,
вміщено статтю сотн. Rogozny
під заголовком «До тайни вбив-

ства полковника Ю. В. Отмар-
штейна». В цій статті на стор. 592
наводиться, як факт, який буцім-
то має обтяжувати полк. Чобот-
арева та доказувати його вину
в убивстві полк. Отмарштейна,
таке твердження: «По приїзді Че-
ботарева з Варшави до табору,
зникли несподівано з табору два
Кравцеві товариші — Лихочва
й Байдак. І чомусь-то ніяких роз-
шуків не заряджено».

Як виходить із змісту статті,
сотн. Rogozny вважає двох наз-
ваних людей за співучасників
убивства полк. Отмарштейна, а
полк. Чоботарів мав їм, очевидно,
уможливити втечу з табору та
запевнити їм безкарність...

Ото-ж в ім'я правди хочу за-
свідчити, що згадані вище Ли-
хочва та Байдак справді «зникли
з табору» в Каліші, одначе це
сталось не в травні 1922 р., як
твердить сотн. Rogozny, а біль-
ше як рік після загодкового вбив-
ства полк. Отмарштейна, бо аж
у червні 1923 р.

Я забрав Лихочву й Байдака
разом з іншими козаками влітку
1923 р. для активної боротьби з
московськими окупантами на
совітській Україні. На Украї-
ні Лихочва й Байдак виявили се-
бе справжніми героями. Такі лю-
де не здібні на злочин.

Таким чином твердження сотн.
Rogozny що-до названих Лихоч-
ви й Байдака неправдиві, а тим
самим побудоване на ньому обви-
нування полк. Чоботарева в
убивстві полк. Отмарштейна —
позбавлене всяких основ. Коли
й інші закиди проти полк. Чобот-
арева, подані в «Самостійній Дум-
ці», так само неперевірені, або
ще гірше — легкодушно, а може і
в злій вірі видумані, то тим сотн.
Rogozny і «Самостійна Думка»
не віддали прислуги справі в'яс-
нення вбивства полк. Отмар-
штейна.

Прийміть, високоповажаний па-
не Редакторе, вислови моєї прав-
дивої до вас пошани

Полк. української армії

Я. Орел-Гальчевський
19. II. 1935.

Видавництво

Українська Реклама

Львів, вул. Корняків ч. 1, II пов.
(Lwów, Korniaków, 1, II p. Pologne)

ВИДАЄ:

Провідник до українських фірм та інституцій в краю і закордоном.

Це статистично-рекламний річник, що появляється завжди 1 червня. Містить список телефонів, чекових рахунків, українські фірми та інституції, розсіяні по цілому світі. Ціна примірника — 1 америк. долар.

Юні Друзі — ілюстрований журнал для дітвори, виходить 15-го кожного місяця. Цілорічна передплата тільки пів америк. долара.

Твори молодих письменників, репродукції творів видатних українських мистців.

УДІЛЮЄ:

різнородні інформації з усіх ділянок економічного й культурного життя в краю і закордоном.

РЕКЛАМУЄ:

фірми в українській періодичній та неперіодичній пресі.

ВИКОНУЄ:

цінники, офerti, рекламів лeтyчки, плакати, таблиці, приймає замовлення на виконання монограмів, печаток, пам'яткових таблиць, т р и з у б і в і т. п.

ПОЛАГОДЖУЄ:

для емігрантів та реемігрантів справи: метрикальні, матримоніальні, паспортів, патентів й ин.

ОФОРМЛЮЄ:

книжки, календарі то-що.

МАЄ НА СКЛАДІ:

готові афіші театральні, концертів, відчитові й ин., книги для ведення бібліотек у твердих окладах, тижневі календарі то-що.

Засада Бюро Української Реклами —

Солідність і точність.

У. Т. Г. І.

Український Технично-Господарський Інститут
позаочного навчання при УГА в Чехословацькій Республіці.

Продовжується запис на Економічно-Кооперативний відділ та на курси: бухгалтерські, українознавства, пасічництва, оброблення шкіри, практичної фотографії, практичної радіотехники, практичного мислярства.

Приймається запис на нові курси садівництва, технічного перероблення садівини та городини і на курси сільсько-господарського рахівництва простого.

Звертатись на адресу: Ukrajinsky Technicko-Hospodarsky Institut, P o d é b a d u, Zamek. Tchecoslovaquie.

На відповідь додавати інтернаціональний поштовий значок.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet.